

Seu del Centre Cultural Bancaixa, on hi ha la fundació.

Una herència sense marmessor

El futur de l'obra social de CAM i Bancaixa és enlaire. Motius diversos entrebanquen el treball de les comissions gestors a qui s'havia encomanat la constitució dels patronats de les fundacions. Associacions d'ajuda a col·lectius desfavorits, institucions culturals o projectes d'investigació ja se'n ressenteixen.

L'estiu de 1989 Joaquim Sorolla va pintar *Trista herència*. Al cap d'un any, va enviar el quadre, junt amb una selecció d'altres pintures, a l'Exposició Universal de París, on el pintor valencià va rebre el Grand Prix per la totalitat de la seua obra. Tanmateix, fou *Trista herència* un dels llenços que més elogis va rebre. Fou, de fet, davant d'aquest quadre on Monet va reconèixer Sorolla com el gran virtuós de la llum. En finalitzar l'exposició, Sorolla va proposar a l'Estat espanyol adquirir l'obra per 40.000 pessetes, però, malgrat l'entusiasme unànime que l'obra havia despertat a París, els crítics espanyols més tradicionals la van censurar. Els liberals portaren la proposta de compra al Parlament, però els partits conservadors s'hi oposaren frontalment. Al capdavall, la picabaralla política va impedir que el quadre romanguera a casa, i anà a parar a Nova York.

Des del passat maig, *Trista herència* es pot veure al Centre Cultural Bancaixa. El quadre, que fou adquirit el 1981 per la Caixa d'Estalvis de València —una compra que fou no poc festejada per la burgesia indígena—, ha inaugurat el Gabinet Sorolla, la darrera iniciativa cultural de la fundació de l'antiga caixa d'estalvis. Es tracta d'un espai menut dins del centre cultural que es consagrarà, a partir d'ara, a donar a conèixer les obres de Sorolla que l'entitat té en els seus fons artístics. La iniciativa serveix per a divulgar l'obra de l'autor però, sobretot, permet mantenir l'activitat expositiva de la fundació amb fons propis en un moment en què l'obra social de l'antiga caixa és enlaire. Perquè, si a principi del segle XX fou la disputa entre liberals i conservadors la que va entrebancar l'adquisició per part de l'estat de *Trista herència*, ara són també els tripijocs dels polítics —dels mateixos polítics que van colonitzar els òrgans de govern de les caixes i en van propiciar el naufragi— els que impedeixen aclarir el futur de l'obra social.

I és que mentre a les Balears i Catalunya s'ha avançat en els últims mesos en la configuració dels òrgans que d'ara endavant han de regir el futur de les fundacions de les antigues caixes, al País Valencià l'esdevenidor

de les obres socials de Bancaixa i la Caixa del Mediterrani (CAM) és, a hores d'ara, una incògnita. El desencontre entre els representants polítics, en el cas dels primers, i la resolució del problema de les quotes participatives, en el cas dels segons, ha impedit que, un any després que es liquidaren oficialment les caixes d'estalvis, ningú no sàpiga del cert què passarà amb les desenes de milions d'euros que, en el passat, van invertir en finalitats socials. Els símptomes, en forma de xifres, no inviten a l'optimisme: entre l'any 2006 i el 2012, la CAM va passar de destinar-hi 52 milions a invertir-n'hi 16,3; en el mateix període, la xifra va passar de 58 a 16,3 en el cas de Bancaixa. Pel camí han quedat tota mena d'activitats culturals, socials i de promoció econòmica penjant d'un fil.

Iniciatives amb cares i ulls. Alfonso Rodríguez Hurtado sap bé quins són els efectes col·laterals de la volatilització de l'obra social. De fa set anys forma part de l'Associació de Familiars i Malalts Mentals d'Alacant i en fa dos que és, a més, president de la Federació Valenciana d'Associacions de Familiars i Malalts Mentals (Feafes). Als retards en els pagaments per part de la Generalitat s'han sumat de fa dos anys els problemes que travessa l'obra social de les caixes, que en el passat contribuïen al sosteniment d'unes entitats caracteritzades per la precarietat econòmica. "En el global del pressupost, no eren molts diners, entre un 5 i un 10% dels ingressos. Però per a moltes associacions menudes, una ajuda de 1.000 o 2.000 representa la diferència entre poder pagar o no les despeses corrents", diu Rodríguez Hurtado, qui no s'està de destacar que "l'única entitat que ha mantingut l'obra social és La Caixa". Les convocatòries de projectes i programes de la CAM –l'entitat amb qui ell més ha treballat–, explica, s'han reduït a la mínima expressió i han deixat en suspens iniciatives que en el passat es destinaven a inserció laboral i integració social. Rodríguez Hurtado quantifica en un 70% la minva de l'obra social destinada a les 27 associacions que integren Feafes. "Quan es va planificar la bancarització de les caixes, ningú no va prestar atenció al paper

Una de les activitats dedicades als infants patrocinades per l'obra social de la CAM.

social que desenvolupaven. I aquests en són els resultats: No tenim ni idea del que passarà a partir d'ara", es lamenta el president de Feafes.

Les associacions de malalts mentals d'Alacant sols són uns més de la llarga nòmina de perjudicats per la progressiva evaporació de l'obra social de la CAM. La llista és llarga: una celebració tan emblemàtica com el Misteri d'Elx fa dos anys que no rep cap ajuda de l'obra social, per bé que en el passat hi va estar íntimament lligat –fins al punt que el president de la CAM ho era també del patronat–; el mateix temps fa que el Fijazz, el Festival de Jazz d'Alacant, s'ha quedat orfe d'aportació econòmica; tampoc aquest any la Mostra de Teatre d'Autors Contemporanis ha rebut un euro; com tampoc l'emblemàtic Museu Arqueològic d'Alacant, de què la CAM havia estat patró fundador; i a nivell local, la generosa línia d'ajudes amb què en el passat la caixa va regar festes i programacions culturals dels pobles s'ha assecat.

La quota de disjuntives. Dos anys després de la nacionalització de la CAM i un any i mig després que el Sabadell s'adjudicava l'entitat pel preu simbòlic d'un euro, l'obra social de la CAM sura pels llimbs. En l'operació de compra

pel Banc Sabadell es va incloure el negoci financer, però no les quotes participatives ni l'obra social. De bon començament l'entitat vallesana va deixar clar que, si bé tenia previst iniciar les seues pròpies línies de mecenatge, es desentenia del llegat de la CAM. Així les coses, i d'acord amb el que marca el reial decret del govern espanyol aprovat a meitat de l'any passat, del futur de l'obra social se n'havia de fer càrrec en primer lloc una comissió gestora nomenada per la Conselleria de Governació. Es tractava, segons la llei, d'un òrgan interí les competències del qual eren aprovar uns estatuts i nomenar un patronat inicial que regira la fundació de caràcter especial. La comissió gestora, doncs, havia de ser un òrgan transitori. El febrer passat la Conselleria de Governació va nomenar una comissió gestora on es guardaven els equilibris territorials i de partit, si bé no fou fins el maig passat que es va procedir a la seua constitució efectiva.

El cas de la comissió gestora de la CAM, però, té una particularitat: com que fou l'única caixa que va vendre quotes participatives, la gestora ha de decidir quina eixida dóna als clients que en van adquirir. Perquè, si bé alguns quotaparticipis es van acollir als plans de compensació que va oferir el Sabadell

(un gest per congraciar-se amb els clients, atès que el banc català no tenia cap obligació de procedir d'aquesta manera), alguns afectats reclamen que se'ls retorne la totalitat de la seua inversió. Aquests demanen que els remanents de l'obra social, així com els béns mobles i els fons artístics, es liquiden i se'ls rescabale amb els diners que se n'extraguen.

Tot plegat està dificultant que la gestora avance al ritme desitjat. "La nostra obligació implica trobar la solució més justa i equilibrada, tant per als quota-partípcips com per a la societat murciana i alacantina, per als qui l'obra social ha jugat històricament un paper important", explica Irene Bajo, que és professora de dret de la Universitat d'Alacant i membre de la gestora. De moment, i fins que la comissió gestora nomene el patronat, l'obra social de la CAM és gestionada per un equip de persones comandat per Alfonso Rodríguez Rabadán, antic director d'empreses participades. "Ací no sabem què se'n farà de l'obra social ni què farem l'any vinent", explica una persona que hi treballa en l'actualitat i que reconeix que, a hores d'ara, es limita a mantenir el mínim d'activitat.

Estira-i-arronsa territorial. Si a la CAM els esdeveniments van amb alentiment, a Bancaixa la imatge està simplement congelada. Les dissensions territorials entre els representants del PP han deixat l'obra social en aigua morta. Al contrari que la CAM, l'entitat que presidia José Luis Olivas gestionava la seua obra social a través d'una fundació. La intenció primerenca dels antics gestors era que l'antiga caixa es convertira en una fundació (com marcava el reial decret) i que, a mitjà termini, es fusionara amb la Fundació Bancaixa. Tanmateix, una esmena d'última hora del PP va limitar el termini en què s'havia de produir la conversió de caixa d'estalvis a fundació i els tràmits que pretenien fer els antics administradors no es van poder completar. L'avortament del procés va provocar que la Generalitat nomenara el passat febrer una comissió gestora –en un procediment parell al de la CAM– formada per membres designats per PP i PSPV-PSOE. La primera missió de la gestora era aprovar els estatuts. I és en aquest punt on han sorgit els primers entrebancs.

Les pretensions de Castelló i Sogorb de desvincular-se de la Fundació Bancaixa mantenen empantanegat el procés de constitució del patronat

La Fundació Bancaixa s'ha organitzat tradicionalment a través de dos fundacions: l'una és la mateixa Fundació Bancaixa i l'altra la Fundació Caixa Castelló, entitat que en el moment de la constitució de Bancaixa va exigir –i se li va concedir– mantenir la seua independència pel que feia a l'obra social. Tradicionalment, rebia una quantitat de l'obra social proporcional a la seua participació en la caixa. A la vista de la desfeta de l'obra social, els gestors de la Fundació Caixa Castelló han optat per aplicar la màxima d'"agafa els diners i corre": l'any passat van aprovar desvincular-se jurídicament de la Fundació Bancaixa i li reclamen els 20 milions que van aportar en el moment de la constitució de Bancaixa. Un moviment semblant s'ha donat a Sogorb, una altra de les entitats originàries de l'extinta caixa d'estalvis, si bé en aquest cas mai no havia gaudit de la independència que sí que tenia la Fundació Caixa Castelló. En aquest cas, Sogorb exigeix 6 milions d'euros per a desvincular-se'n.

Les pretensions de Castelló i Sogorb, però, xoquen frontalment amb la voluntat de la Generalitat Valenciana, que no vol sentir a parlar de desmembrar una obra social al seu torn ja prou malmesa. Tot plegat ha provocat que els membres de la comissió gestora –on hi ha representants de Sogorb i Castelló– hagen estat incapaços de redactar uns estatuts, la qual cosa bloca el preceptiu nomenament del patronat que ha de gestionar en el futur l'obra social. "Des de febrer estem sense pressupost i sense constituir el patronat", es lamenta Josep Catalunya, membre de la comissió gestora, qui creu que aquests ajornaments "perjudiquen i posen en perill la viabilitat de l'obra social". De la mateixa opinió són en l'associació Salvar la Fundació Bancaixa, de recent creació, des d'on critiquen que els actuals responsables de la fundació –la ja existent, no la que està pendent de

constitució– "són els mateixos que van dur a la ruïna Bancaixa". Des d'aquesta fundació no s'estan de recordar que l'actual director financer, Aurelio Izquierdo, imputat en el *cas Bankia*, "cobra un sou de 200.000 euros anuals"

Aquest any, l'obra social està funcionant sense pressupost, només amb el remanent que va quedar de 2012. Els temps en què José Luis Olivas va enlairar el nom de Bancaixa amb la macroexposició de Joaquim Sorolla i la seua *Visión de España*, allà pel 2007, resulten ara del tot remots. Aquest any només han pogut programar una exposició de fotografies de Marilyn i un altra de Picasso, realitzada gràcies als fons propis, a banda de la inauguració del Gabinet Sorolla. Aportacions com les que realitzava a l'IVAM o al Palau de la Música han desaparegut, a l'igual que molts programes de beques per a joves i investigació. "Hem tractat de concentrar els nostres esforços en programes d'acció social i d'emprenedoria", explica una portaveu de la Fundació Bancaixa, qui insisteix que "l'obra social no està en l'aire. S'estan donant els passos per a completar el procés i esdevenir una fundació amb un patronat. A tots ens agrada que anara més ràpid però de segur que es culminarà". Aquesta portaveu recorda que, una volta es conforme el patronat, la nova fundació heretarà una tresoreria de 100 milions d'euros a partir de la qual podrà començar a treballar, a més d'un valuós patrimoni mobiliari i artístic. "Tenim davant una nova realitat i ens hi hem d'adaptar", explica.

Tanmateix, el calendari avança, els patronats de les fundacions de CAM i Bancaixa no es conformen i, en un temps de vaques magres, es fa més difícil trobar patrons disposats a aportar els seus diners i recuperar la brillantor d'una herència que ara llueix massa trista.

Violeta Tena